

DİSSERTASIYALARIN TƏRTİBİ QAYDALARI

1. Dissertasiyanın strukturu:

- Üz vərəqi
- Mündəricat
- İxtisarların siyahısı (dissertasiyada varsa) \
- Giriş (*Girişdə* mövzunun aktuallığı, tədqiqatın məqsədi və obyektini haqqında qısa məlumat verilir.)
- Əsas hissə (dissertasiyanın məzmunu)
- Nəticə
- İstifadə edilmiş ədəbiyyat
- Əlavələr

Dissertasiya çap olunarkən qeyd olunan ardıcılıq gözlənilməlidir.

2. Dissertasiyanın tərtibi qaydaları:

2.1. Əsas tələblər

2.1.1. Dissertasiyanın mətni kompyuterdə yığılır və çap olunur. Çap A4 (210 x 297 mm) formatlı ağ kağızın bir üzündə, sətirlər arasındakı məsafə 1,5 interval olmaqla yerinə yetirilməlidir.

2.1.2. Kompyuterdə dissertasiyaların mətni Azərbaycan dilində latın əlifbası, rus dilində kiril əlifbası və ingilis dilində ingilis (ABŞ) əlifbası ilə, Times New Roman -14 şriftləri ilə çap olunmalıdır.

Şəkillər və cədvəllər A3 (297 x 420 mm) formatda da yerinə yetirilə bilər.

2.1.3. Dissertasiyanın mətni boş sahələrin göstərilən ölçüləri gözlənilməklə çap edilir: sol boş sahə – 30 mm, sağ – 10 mm, yuxarı və aşağı – 20 mm (yuxarı və sonuncu sətirə qədər).

2.1.4. Sözlər arasındakı məsafəni nəzərə almaqla, sətirdəki işarələrin sayı 60-65-dən az olmamalıdır. Səhifədə sətirlərin sayı 29-31 olmalıdır.

2.1.5. Dissertasiyadakı bütün xətlər, hərflər, rəqəmlər və işarələr aydın, eyni qaralıqda olmalıdır.

2.1.6. Dissertasiyanın mətninə ayrı-ayrı sözlər, formullar, şərti işarələr qara mürəkkəb və ya qara tuşdan istifadə etməklə əlavə oluna bilər. Əlavə mətnin sıxlığı əsas mətnin sıxlığına yaxın olmalıdır.

2.1.7. Dissertasiyada çapdan sonra aşkar edilmiş səhvlər və qrafik yanlışlıqlar düzəldilə bilər. Hər səhifədə düzəlişlərin sayı ikidən çox olmamalıdır.

2.1.8. Magistrlik dissertasiyasının həcmi 75 səhifəyə qədər, (şəkillər, cədvəllər, qrafiklər, əlavələr və ədəbiyyat siyahısı istisna olmaqla) olmalıdır.

2.1.9. Dissertasiyanın əsas mətni fəsil, yarım fəsil və bəndlərə bölünür.

2.1.10. Fəsillərin başlıqları mətnə simmetrik şəkildə, böyük hərflərlə, yarım fəsillərin başlıqları isə abzasdan başlayaraq sətiri hərflərlə yazılmalıdır (birinci baş hərflər istisna olmaqla). Başlıqların yazılışında sözlərin hecalara ayrılaraq bir sətirdən digərinə keçirilməsinə yol verilmir. Başlığın axırında nöqtə qoyulmamalıdır. Əgər başlıq iki cümlədən ibarətdirsə, onları nöqtə qoymaqla bir-birindən ayırmaq lazımdır.

2.1.11. "MÜNDƏRİCAT", "GİRİŞ", "NƏTİCƏ", "İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT", "ƏLAVƏLƏR" sözləri dissertasiyanın uyğun struktur hissəsinin başlığı kimi qəbul edilməlidir.

2.1.12. Fəsil və yarım fəsil arasındakı, eləcə də başlıq və mətnin (bəndin) arasındakı məsafə 2 interval olmalıdır. Başlığın altından xətt çəkmək olmaz.

2.1.13. Hər fəsil yeni səhifədən başlanmalıdır.

2.2. Nömrələmə

2.2.1. Dissertasiyanın səhifələri ərəb rəqəmləri ilə nömrələnir. Dissertasiyanın səhifələri nömrələnməyə üz vərəqi də nəzərə alınır. Üz vərəqində nömrə çap edilmir, ondan sonra gələn səhifədə «2» rəqəmi, sonrakı səhifələrdə isə ardıcıl nömrələr səhifənin yuxarı sağ küncündə çap edilir. Səhifələr (əlavələr, arayışlar, aktlar və s. daxil olmaqla) ardıcıl olaraq nömrələnir.

2.2.2. İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısına daxil olan bütün nəşrlər ərəb rəqəmləri ilə ardıcıl nömrələnməlidir.

2.2.3. Fəsillər rum rəqəmləri ilə ardıcıl olaraq nömrələnir (məsələn: I FƏSİL). Mündəricat, giriş və nəticəyə nömrə qoyulmur.

2.2.4. Yarım fəslin nömrəsi bir-birindən nöqtə ilə ayrılan fəslin və yarım fəslin nömrələrindən ibarətdir. Yarım fəslin sonunda nöqtə işarəsi qoyulur, məsələn: 2.5. (ikinci fəslin beşinci yarım fəslisi).

2.2.5. Yarım fəslin daxilində bəndlər olduqda onlar ardıcıl olaraq ərəb rəqəmləri ilə nömrələnir. Bəndin nömrəsi bir-birindən nöqtə ilə ayrılan fəslin, yarım fəslin və bəndin nömrəsindən ibarətdir. Nömrənin sonunda nöqtə işarəsi qoyulur, məsələn: 2.5.1. (ikinci fəslin beşinci yarım fəslinin birinci bəndi).

2.2.6. Ayrıca səhifədə yerləşən illüstrasiyalar da (cədvəllər, çertyojlar, sxemlər, qrafiklər) dissertasiyanın səhifələri kimi nömrələnir. Ölçüləri A4 formatından böyük olan cədvəllər, şəkillər, çertyojlar bir səhifə kimi qəbul edilir və dissertasiyanın sonunda nəticədən sonra onların mətndəki sıra ardıcılığı ilə yerləşdirilir.

2.2.7. Dissertasiyanın mətni və cədvəllərə arayış və aydınlaşdırıcı xarakter daşıyan qeydlər ardıcıl olaraq ərəb rəqəmləri ilə nömrələnməlidir. Əgər cəmi bir qeyd varsa, o nömrələnmir, əgər qeydlərin sayı birdən çoxdursa, «Qeyd» sözündən sonra iki nöqtə qoyulur və qeydlər nömrələnir. Məsələn:

Qeyd:

...Qeydlərin çapı üçün şriftin ölçüsü 12, sətirarası məsafə 1 interval olmalıdır.

3. İllüstrasiyalar

3.1. İllüstrasiyalar keyfiyyətli olmalıdır. Şəkillər həm qara tuş və ya qara mürəkkəblə çəkilə bilər, həm də rəngli ola bilər. Dissertasiyada yalnız kompyuter və ya cizgi yolu ilə yerinə yetirilmiş şəkillərdən və orijinal fotolardan istifadə etmək olar.

A4 formatından kiçik olan fotoslar standart ağ vərəqə yapışdırılmalıdır. Dissertasiyanın 1-ci və 2-ci nüsxələrində fotosların orijinalı olmalıdır.

3.2. İllüstrasiyalar elə yerləşdirilməlidir ki, dissertasiyanı döndərmədən və ya saat əqrəbi istiqamətində döndərdikdə onlara baxmaq mümkün olsun. İllüstrasiyalar mətnə onlara birinci istinaddan sonra yerləşdirilməlidir.

3.3. İllüstrasiyalar (cədvəllərdən başqa) «Şək.» sözü ilə nişanlanır və fəslin daxilində ərəb rəqəmləri ilə nömrələnir. İllüstrasiyanın nömrəsi bir-birindən nöqtə ilə ayrılan fəslin nömrəsindən və illüstrasiyanın ardıcıl nömrəsindən ibarətdir. Məsələn: Şək. 1.2 (birinci fəslin ikinci şəkli). İllüstrasiyanın nömrəsi və adı illüstrasiyanın altında yerləşdirilir.

4. Cədvəllər

4.1. Rəqəmli materiallar, adətən, cədvəl kimi tərtib olunur. Hər bir cədvəlin başlığı olmalıdır. "Cədvəl" sözü və başlıq böyük hərfə başlanmalıdır. Başlığın altından xətt çəkilməməlidir.

4.2. Cədvəl, mətnə onun ilk xatırladılmasından sonra elə yerləş-dirilir ki, dissertasiyanı döndərmədən və ya saat əqrəbi istiqamətində döndərdikdən sonra onu oxumaq mümkün olsun. Sətirlərinin və sütunlarının sayı çox olan cədvəlləri hissələrə bölüb bir neçə səhifədə yerləşdirmək olar.

4.3. Fəslin içindəki cədvəllər ardıcıl olaraq ərəb rəqəmləri ilə nömrələnir (əlavədə verilmiş cədvəllər istisna olmaqla). Cədvəlin nömrəsi bir-birindən nöqtə ilə ayrılan fəslin nömrəsindən və cədvəlin ardıcıl nömrəsindən ibarətdir, məsələn, Cədvəl 1.2 (birinci fəslin ikinci cədvəli). Əgər dissertasiyada cəmi bir cədvəl varsa, onu nömrələmək və "Cədvəl" sözü yazmaq lazım deyildir.

4.4. Əgər cədvəl iki və daha çox səhifədə yerləşirsə, "Cədvəl" sözü və onun nömrəsi cədvəlin birinci səhifəsinin sağ üst tərəfində bir dəfə göstərilir; cədvəlin qalan hissələrinin müvafiq yerlərində "ardı" sözü yazılır. Əgər dissertasiyada bir neçə cədvəl varsa, onda "ardı" sözünün qarşısında cədvəlin nömrəsi yazılır, məsələn: Cədvəl 1.2-nin ardı. Cədvəlin adı və nömrəsi cədvəlin üstündə yerləşdirilir. Nömrə sağ küncdə çap edilir.

4.5. Cədvəllərin sütun və sətirlərinin başlıqları, onların içərisindəki məlumatlar üçün şriftin ölçüsü 12, sətirarası məsafə bir interval olmalıdır.

5. Formullar

5.1. Mətnə verilən formullar (sayı birdən artıqdır) ərəb rəqəmləri ilə ardıcıl nömrələnməlidir. Formulun nömrəsi bir-birindən nöqtə ilə ayrılmış fəslin və formulun ardıcıl nömrələrindən ibarətdir. Formulun nömrəsi onunla bir səviyyədə səhifənin sağ tərəfində mötərizənin içində yazılır. Məsələn, (3.1) – yeni, üçüncü fəslin birinci formulu.

5.2. Formulda rast gəlinən simvolların mənası və ədədi əmsalların izahı, onların formuldakı yerləşmə ardıcılığını nəzərə alaraq, bilavasitə formulun altında verilir. Hər bir simvolun mənası və ədədi əmsalın izahı yeni sətirdə yerləşdirilməlidir. İzahatın birinci sətiri "Burada" sözündən başlamalıdır.

5.3. Tənliklər və formullar mətnə boş sətirlər vasitəsilə ayrılmalıdır. Hər formulun üstündə və aşağısında bir və ya iki boş sətir olmalıdır. Tənlik bir sətirə yerləşmədikdə, onun ardı bərabərlik (=), üstəgəl (+), çıxma (-), vurma (x) və ya bölmə (:) işarələrinin hər hansı birindən sonra yeni sətirə keçirilir.

6. Biblioqrafik istinadlar

6.1. Dissertasiyanın mətnində istinad olunmuş mənbələr ədəbiyyat siyahısında əlifba sırası ilə yazılmalı və nömrələnməlidir. İstinad olunmuş mənbənin ədəbiyyat siyahısındakı nömrəsi mətnəki istinaddan sonra kvadrat və ya adi mötərizədə göstərilir. Məsələn: [115] və ya (115).

6.2. Dissertasiyanın mətnində böyük həcmli kitab(lar)ın müxtəlif səhifələrinə bir neçə dəfə istinad olunduğu halda ədəbiyyat siyahısında bu mənbə yalnız bir dəfə göstərilir, lakin mətnəki istinaddan sonra əsərin siyahısındakı nömrəsi, cild (çoxcildli əsərlər üçün) və müvafiq səhifə(lər) göstərilir. Məsələn, [39, s.250-252], [153, c.2, s.106] və mətnin digər bir yerində [39, s.156], [153, c.1, s.86-91] və s. Mətnin altında sətirləti istinadlar məqsəduyğun deyildir.

7. Mündəricat

Mündəricatda bütün fəsillərin, yarım fəsillərin və bəndlərin başlıqlarının dissertasiyanın hansı səhifəsindən başladığı göstərilir.

8. Şərti işarələr, simvollar, vahidlər və terminlərin siyahısı

8.1. Əgər dissertasiyada xüsusi terminlərdən, həmçinin geniş yayılmamış ixtisarlardan, yeni simvollar, işarələr və s. istifadə edilirsə, onların siyahısı "İxtisarlara siyahısı" başlığı altında ayrıca vərəqdə dissertasiyanın əvvəlində verilməlidir.

8.2. Siyahı sütun şəklində yazılır, sütunun sol tərəfində (əlifba sırası ilə) ixtisarlara, sağ tərəfində isə onun dəqiq açılışı verilir.

8.3 Əgər dissertasiyada xüsusi terminlər, ixtisarlara, simvollar, işarələr üç dəfədən az təkrar edilirsə, onda siyahı tərtib edilmir, bunların açılışı isə mətnə onların birinci dəfə adı çəkilən kimi verilir.

9. İstifadə edilmiş ədəbiyyat

9.1 Dissertasiya işində istifadə edilmiş mənbələr çap olunduqları dillərdə (əvvəlcə Azərbaycan, sonra türk, rus, ingilis, fransız, ərəb və s.) əlifba sırası ilə, ardıcıl nömrələnərək siyahıda göstərilir.

9.2. İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısında həmçinin son 5-10 ilin ədəbiyyatı öz əksini tapmalıdır.